

GAZETA

 Bil. Xenopol

55

Palatul Cultural

Arad

ANTIREVIZIOL

 REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
 Arad, Str. Nicu Filipescu 30. - Telefon 699

 Organ săptămânal de documentare
 Redactor și proprietar: ISAIA TOLAN

 ABONAMENTE: Pe un an 130 lei, pe 6 luni 70 lei.
 Autorități, instituțiuni, întreprinderi 500 lei.
 Autorități și instituțiuni sătești 200 lei.

ata reciprocitate

Reintorcându-se săptămâna aceasta în țară, d. ministru al Instrucțiunii dr. Const. Angelescu a făgăduit hotărît în gura gurii că va aplica ungerilor dela noi același regim ce li s-a aplicat românilor în Ungaria, pentru să constrângă oficialitatea maghiară la o purtare mai omenoasă față de frații noștri frați din șerbăia horă.

Șteptăm împlinirea neîntârziată a acestei promisiuni, pentru că e vreme după 16 ani de când să ne fi convins că nu e vorba de armă pentru cumințirea Ungariei decât aceasta singură: să aplicăm ungerilor dela noi aceeași măsură ce o vedem aplicată în Ungaria fraților noștri. E delă sine înțeles că reprezentanții noștri au pus în vedere de d. ministru dr. C. Angelescu au să ne fipește cumplită la iredență urească, cu răsunet în toate publicațiile și în toate locurile străinătate unde are influență Budapesta. Nu-i nimic. E cel mai ușor lucru să le înfruntăm, când obștei de pretutindeni vorba numai de represalii pentru obținerea reciprocității. Aici reciprocității care ar folosi în mase de un milion și jumătate de unguri dela noi, și în schimb numai unui număr de 1-60 de mii de români ce-i avem în Ungaria. Nu poate fi vorba pe lume afară de satanică Budapesta, căruia arătăm că aceasta să nu ne dea toată plata.

Și înțelegem odată că ni-se va puțină demnitate, puțină încredere, dacă vrem să înceteze de îndrăznelile din țară și de la graniță ale bandeii iredențelor. Exemplul Iugoslaviei ni-ar fi în sfârșit de învăț. Nu s'ar mai respectată la Budapesta ca Iugoslavia, deși ni-ri minoritarii unguri n'au tratat mai aspru. Iredentismul asiatic dela Budapesta știu numai de frică. Să-i credem cu măsura de care se vorbește în război. Nu putem fi la nesfârșit supapa nemulțumirilor ce s'au în Ungaria în contra latifundiarilor. Tratatul minoritarii maghiari dela noi și instituția iredentistă nu pot fi lăsați nesfârșit să fie exploatați ca țărâni a urii ce fierbe în Ungaria în contra latifundiarilor. Săpăt nu-i putem pune acei divertisimi blestemate decât singurul mijloc ce-l ai față de asemenea oameni: opunându-le demnitate și hotărîre, și aplicându-le cu aceeași măsură.

O lege binevenită: legea pentru reglementarea profesiei de ziarist

S'a anunțat depunerea la toamnă 'n parlament a legii pentru reglementarea profesiei de ziarist, și s'au adus la cunoștință principiile ei generale, propuse comisiei care face legea de d. senator Al. G. Săndulescu, președintele Sindicatului Ziaristilor din București.

Avem de-a face cu o lege propusă de președintele ziaristilor, deci cu o lege despre care nu se va putea spune că ni-a fost ocrotită. Vom spune-o din capul locului: E un exemplu această lege ce ar trebui imitat cu toate prilejurile. Așa ar trebui legiferat întotdeauna: cu consultarea celor pe cari îi privește legea ce se aduce, fiindcă știu de sigur mai bine ca oricine ce le trebuie și ce nu le trebuie, ce e și ce nu e în branșa lor folositor societății și statului.

Iată principiile acestui anteproiect:

Se cere ziaristului să fie cetățean român, să-și aibă domiciliul în țară, să aibă 21 de ani împliniți, să fi avut un stagiu gazetăresc de doi ani, să aibă măcar bacalaureatul sau alte studii corăspunzătoare, să nu fi fost falit sau condamnat pentru fapte infamante (șantaj, escrocherie, trădare, spionaj, abuz de putere, fals), indiferent că a fost apoi absolvit prin amnistie de această condamnare. Ziaristii recunoscuți pe baza acestei legi vor fi organizați într'un corp gazetăresc, cu centrul la București și cu organizații regionale la Cluj, Timișoara, Iași, Cernăuți, Chișinău, și numai cine are legitimația acestui corp se va putea intitula ziarist. Cei cari nu fac parte din organizație sau au fost excluși din ea și totuși se dau drept ziaristi, vor fi pedepsiți cu închisoare. Condamnarea infamantă aduce excluderea din corp, și poate fi pronunțată nu numai de justiție ci și de consiliul organizației. Se face adecă prin această lege o inovație mare: delictul sau crimele gazetărești nu se judecă numai de instanțele obișnuite, ci lezatul se poate adresa direct consiliului organizației gazetărești, care va judeca sub președinția unui magistrat. Pedepsele date de juriul acesta sunt:

avertismentul, amenda în folosul organizației gazetărești, interdicția temporară de a profesa, și interdicția definitivă. Anteproiectul mai prevede că se recunosc gazetari cei cari fac gazetărie în momentul de față.

Dupăcum s'a putut vedea din cele de mai sus, anteproiectul de lege aduce o serie întreagă de prevederi dintre cele mai binevenite.

Se cere gazetărilor cetățenie română. Pentru că astăzi suntem în privința aceasta de răsul lumii. Presa ungurească din Ardeal — să vorbim numai despre ea — e plină de gazetari în funcție cari sunt cetățeni de-ai lui Horthy, sau dacă au fugit la noi la 1919 de frica lui Horthy, nu s'au asimilat aici, ci toată gazetăria lor i-o mea culpa față de Ungaria hortistă, pentru că să-i reprimească într'o bună zi la Budapesta, sau să-i îmbeuge și pe dânșii din subvențiile Budapestei. Avem gazetari de-aceștia cetățeni de-ai lui Horthy cu permis de liberă circulație pe CFR. Și li se tolerează să deschidă tripouri „gazetărești“ (cazul dela Timișoara, dela Sătmăre, dela Cluj), pentru că să strice și pe-această cale morala publică a României, și să dea prilejuri de 'ntâlnire celor ce u-neltesc în contra țării.

Se cere gazetărilor să aibă 21 de ani împliniți. Pentru că la București începuseră anul trecut niște fânci cu pistrii să scoată publicații pornografice, iar în diferite părți ale țării tineretul comunist își maschează operațiile cu titlul de gazetari. Dar mai ales pentru că în presa maghiară din Ardeal s'a făcut obicei de-o vreme încoace să se dea titlul de ziarist la toți mucoșii cari nu pot mântui o clasă, două, de curs inferior.

Se cere apoi gazetărilor studii. Și în privința asta presa românească-i aproape deopotrivă cu cea minoritară. E obicei și la noi și la ei de-un cârd de ani încoace, să se admită năvala în gazetărie a tuturor neisprăviților, a căzuților dela examenele de curs inferior, a ucenicilor de prăvălie, a daților afară din slujbe pentru că n'aveau acolo diploma cerută.

Să mai vorbim apoi de excluderea din tagmă a condamnaților pentru fapte infamante? Numai în gazetărie dac'ai fost condamnat pentru fapte desonorante, poți să continui o „profesă“. Adevărat că redacțiile românești închid ușa unor astfel de inși. Dar cine te oprește să-ți faci o gazetă, o publicație a ta, și să operezi mai departe? În presa minoritară e și mai de oaie. Acolo condamnarea infamantă nu e infamantă. Dimpotrivă, să fii condamnat pentru instigație, pentru trădare, e un merit cu atât mai mare, cu cât România nu dă aceste condamnări cu nemiluita cum le dădea Ungaria. Așa că se 'ntâmplă la noi acest unic lucru depe lume, că un Figus dela Sătmăre, președinte executiv al partidului maghiar de-acolo, continuă să gireze gazete de instigație și după ce a fost osândit, iar un Krenner, un Szász, etc. etc., să se plimbe cu permis liber de călătorie pe căile ferate ale statului și după ce o instanță i-a condamnat pentru instigație în contra țării.

Felicităm deci pe d. senator Săndulescu pentru proiectul acesta de lege, și îndeosebi pe d. ministru al justiției dr. Valer Pop că a rupt-o cu tradiția și a dat alcătuirea legii pe mâna tagmei interesate.

Avem însă de făcut patru obiecții, și rugăm să ne fie luate în seamă.

Intâia: „Drepturile câștigate“ trebuie circumscrise, precizate bine. Un inș fără studii, un dat afară din alte profesii și refugiat în presă fără să întrunească condițiile cerute prin anteproiectul de lege ziaristilor, un pseudo-gazetar căruia i s'a dat legitimație pentru că ține paltonul patronului sau pentru că face slujbă la un tripou gazetăresc, sau care scoate din an în Paști o fițuică, nu poate fi admis în tagma gazetărilor, chiar dacă sindicatele minoritare se vor grăbi să jure că-i ziarist în lege.

A doua: Se spune în anteproiect că organizația gazetărilor va avea organizații regionale la

(Continuare în pagina 1V-a)

Răvașe

Pe granița arădană, în Ungaria, e un sat mare de șvabi, din pricina căruia am pierdut la conferința de pace Chitihazul, Pusta Otlăcii și alte sate de români. Li zice pe românește și 'n diplom le vechi Aletea. Pe nemțește n'are decât numele unguresc Elek, care e ulterior numelui valah. Avem de-a face deci cu-o așezare românească șvabizată prin colonizare, rămasă până astăzi cu 'nsemnate urme etnice românești, cari au fost sporite în decursul anilor cu continue infiltrații de români întrași la stăpân la coloniștii șvabi.

În circumscripția cu mulți români a satului acestuia șvăbesc au fost acum câteva săptămâni alegeri parțiale. S'a ales în contra candidatului guvernamental Rubinek protopopol șvab Reiber din Aletea, candidatul opoziției creștine. Precum am arătat acum două săptămâni, „Uj Magyarország“ s'a grăbit să spună că noul deputat e tredentist, repatriat din Ardeal unde a fost amestecat în procesul leventiștilor, și reprezentant deci în parlamentul din Budapesta al „ființului ocupat al Ardealului“. Recomandările acestea au fost făcute cu tâlc. Fiindcă avem și altfel de informații despre noul deputat și despre împrejurările în cari s'a ales.

Și anume: Lupta nu s'a dat între guvern și opoziție, ci între guvern și minoritarii coalizați. Opoziția maghiară și-a făcut propaganda în numele minorităților. Iar alegătorii unguri au rostit în zilele campaniei electorale vorbe mari: **că li-i mai bine ungerilor în România decât în Ungaria.** Avem declarații despre pocăirea aceasta a aletenilor antivalahi dela 1919, dela martori cari i-au auzit.

Tot dela aleețiile din circumscripția Aletii, și tot dela martori oculari și auriculari:

Șeful de partid opoziționist Tiberiu Eckhardt, cel care a apărât Ungaria în felul ce se știe în procesul dela Geneva al pusteii lanka, s'a dus în circumscripție ca să facă propagandă pentru candidatul „minorităților“. Jandarmii i-au pus arma 'n piept. Și d. Eckhardt a fipat la ei: „Nu vi-i rușine? Eu mă lupt cu Titulescu, nu cu jandarmul maghiar!“ Jandarmul i-a replicat prompt și bine: „Se vede ce bine te-ai luptat cu Titulescu, că ai dat Ungaria gata!“

ȘTIRI DELA DOROG ȘI DELA SENTEȘ

E iarăși la ordinea zilei episcopia Dorogului

— Se pregătește extinderea jurisdicției ei
peste toți greco-catolicii din Ungaria —

Azi săptămâna s'a ținut la Hajdudorog adunarea generală anuală a Asociației generale a greco-catolicilor din Ungaria.

„Pesti Hirlap“ din 24 Sept. relatează despre ea următoarele:

A prezidat-o dimpreună cu canonicul Papp Janos președintele laic Ștefan Groh, căruia i-a expirat președinția de patru ani și a fost ales în locul lui un anume Akos Farkas de Dorog.

Groh a spus în cuvântarea de deschidere a congresului vorbele acestea memorabile:

„Greco-catolicismul maghiar îndeplinește o mare misiune. Prin el ne întindem brațele spre frații rupși dela sânul nostru și-i atragem spre noi. Greco-catolicii unguri săvârșesc în mișcarea revizionistă o operă de pionieri.“

S'a răfuit apoi cu oficialitatea, pentru că îi socoate pe greco-catolicii unguri de a doua mână, și a cerut pe seama lor slujbe și participare egală cu a celorlalți unguri la înfruptările din vistișeria și din celelalte fățe ale țării.

A vorbit apoi despre progresele organizării greco-catolicilor la Budapesta și n'împrejurimile capitalei.

În legătură cu aceasta, un greco-catolic din Budapesta, dr. Vladimir Laszlo, a cerut congresului să facă demersuri ca să se extindă puterea episcopiei greco-catolice a Hajdudorogului peste toți greco-catolicii din Ungaria.

Se știe că episcopia aceasta s'a înființat la 1912 numai cu scopul maghiarizării românilor uniți, deci i s'au dat prin bula papală „Christi fidelis Graeci“ numai anumite parohii de dincoace de Tisa, rupte dela episcopia românească a Orășii, iar greco-catolicii de dincolo de Tisa și de Dunăre nu i-au fost înglobați, de oarece fiind maghiarizați sau neorganizați bisericește, nu mai era de ce să fie atașați Dorogului ca să-i ungurizeze. Greco-catolicii aceștia, de dincolo de Tisa, au fost lăsați în seama și în păstoria romano-catolicilor. Ori, a arătat la congres numitul dr. Laszlo, s'au sporit între timp așa de mult, încât trebuie organizați și înglobați la o episcopie. Cere deci să se extindă jurisdicția episcopiei de Dorog peste toți greco-catolicii din Ungaria. „Baza de drept există, deoarece în trecut episcopia dela Muncaci dispunea până și peste cei din Somogy (Panonia). Ca urmașă a episcopiei de Muncaci în patria ciunții poate fi

socoțită episcopia Dorogului. Din punctul de vedere al uniunii, sporirea eparhiei noastre e excepțional de avantajosă. O episcopie independentă și puternică, de rit grecesc — a spus în concluzia propunerii sale oratorul — poate face mari servicii patriei prin asimilarea nemaghiarilor de lege greco-catolică, în cazul că se va întâmpla revizuirea.“

Congresul, firește, a primit propunerea, și a numit o comisie ca să pregătească acțiunea ce urmează să se ducă pentru realizarea planului.

Excrocul Németh a pierdut procesul

Se știe că din pricina procesului de astă toamnă dela Geneva al atențatului dela Marsilia, Ungaria a trebuit să bată în retragere pe chestia episcopiei ortodoxe ungurești ce voia s'o nființeze prin excroci Németh și Ruszko, și a găsit un pretext pentru sacrificarea lui Németh în faptul că a trecut de dragul mitrei vlădicești la erezia monofisită, nerecunoscută de legile n'vigoare în Ungaria.

Guvernul unguresc a dat deci la sfârșitul toamnei trecute un comunicat, prin care declară că neexistând în Ungaria după legile n'vigoare o biserică ortodoxă monofisită, nu-l poate recunoaște ca preot sau arhieru ortodox, „deci“ îl invită să-și organizeze în afară de lege o biserică eretică, în vederea unei recunoașteri viitoare.

În urma acestei hotărâri ministeriale, parohia ortodoxă din Senteș — care are de aproape șapte ani nenorocul să-l aibă pe excrocul Németh paroh — i-a dat astă iarnă ereticului preaviz ca să părăsească casa parohială.

Excrocul nu s'a supus însă.

A intervenit deci oficialitatea, dar nu dându-l afară din casa parohială, ci încuind biserică și luând cheile, pentru că să nu intre ereticul în biserică. Măsura aceasta — precum am mai arătat adeseori — n'a fost luată în contra lui Németh ci n'contra credincioșilor. Excrocul, tolerat și pe mai departe în casa parohială, a fost lăsat să-și facă acolo o capelă și să țină slujbe, în vreme ce credincioșii erau opriți să intre în biserică și să-și aducă vremelnice un preot de-aiurea. Urmarea a fost grozăvia pe care am mai arătat-o aci: bieții noștri fraji dela Senteș au ajuns după însăși mărturisirea ziarului budapestan „Magyarság“ să se n'groape fără popă. (În gazeta

budapestană au fost citate două cazuri.)

Mai apoi s'a întâmplat că guvernul unguresc s'a apucat din nou să ceară patriarhiei din Constantinopol o episcopie ortodoxă maghiară, așa cum o mai ceruse tot acolo prin Németh, înainte de trecerea acestuia la eretici. Trebuia deci s'arate că nu mai are cu Németh nimic. A pus deci primăria din Senteș, ca patroană a bisericii ortodoxe de-acolo, să-i intenteze lui Németh proces de evacuare.

Procesul acesta nu s'a judecat nici până astăzi, deși e intențat de astă primăvară.

În schimb excrocul a pierdut acum un alt proces: procesul ce l-a intențat parohiei fiindcă nu-i mai plătește dela începutul primăverii salariul. Németh cerea pe cinci luni în urmă 2000 de pengő (60 de mii de lei), și pretindea să fie recunoscut — el, ereticul — paroh al bisericii ortodoxe.

Reprezentantul parohiei a arătat comunicatul ministerului, prin care Németh e declarat în afară de lege, nerecunoscut de legea cultelor ortodoxe din Ungaria, și a cerut respingerea acțiunii, iar judecătoria de ocol din Senteș a dat câștig de cauză parohiei, condamându-l pe excrocul cu mitră de arhieru eretic la 65 pengő cheltueli de judecată. (Cf. „Uj Magyarşág“ din 18 Sept.)

O istorie universală ungurească

În editura Soc. Magyar Szemle dela Budapesta a apărut sub călăuzirea istoricilor Homan și Szekefi o „Istorie universală“ în patru volume, dela începuturi până n'zilele noastre, a profesorului universitar Carol Kerényi.

„Pesti Hirlap“ din 24 Sept. crt. o anunță astfel: „caracteristica principală îi este că totdeauna și în toate ies pe primul plan punctele de vedere ungurești, grupând evenimentele istoriei universale după punctul de vedere al nației maghiare și al Ungariei.“

Nostim. Aproape tot așa de nostim ca opintirile faimoase ale părintelui istoriei maghiare Horváth, cel cu naționalitatea ungurească a lui Adam și-a Evei, a lui Moise și a Faraonilor, a autorilor codului roman și-a multor altora.

Dela Cholnoky celire

Geograful iredentist Eugen Cholnoky, despre care a mai fost adeseori vorbă în aceste coloane, a publicat la editura Franklin, în Biblioteca îngrijită de el a Societății geografice maghiare, o carte intitulată: „Égen, földön...“ („În ceri, pe pământ“), tratând în chip popular despre influența condițiilor geografice asupra istoriei popoarelor.

Faimosul iredentist spune între altele (cităm din recensia din „Uj Magyarşág“ dela 25 Sept. crt.):

„Ungurii veniți aici (în Panonia) au fost din punctul de vedere cultural la un nivel mai înalt decât popoarele slave, cu cultură ne'nsemnată, ce le-au găsit aici, altfel ar fi greu să ne închipuim că ar fi putut întemeia încă sub Sfântul Ștefan un

stat atât de frumos organizat.“

Inepția și falsificarea acestor gătoare a rolurilor (se știe deoacă ungurii au fost încreștinat atât de Ștefan cel sfânt al lor ca de autohtonii găsiți aici, și ca organizarea statului a fost făcută de Ștefan după modelul găsit aici), nu este cea mai mare din tre câte a pus până astăzi pe hârtie acest geograf iredentist. Dacă a falsificat cu-atâta seninătate geografia (vezi de-o dată cum a fost prins cu mâța n'buze de d. Sabin Opreanu, în „Revizuirea de Transilvania“), de ce ar fi fost mai cinștit într'un domeniu în cel istoric, unde nu e atât de „autorizat“ ca în geografie?

O carte despre Bihor

Sub îngrijirea și cu adnotările lui Edmond Málnásy a apărut acum la Budapesta o lucrare inedită a istoriografului bisericesc mort acum 20 de ani Vincenz Bunyitay: „A váradi püspökök és számtetés s az ujrualpítás rában“, tratând despre 20 de scopi ai vlădiei catolice ungurești a Orășii dintre anii 1566 și 1780.

„Pesti Hirlap“ din 17, IX spune despre scrierea postumă a Bunyitay că „aduce foarte multe date nouă referitoare la viața curții vieneze și a curții principilor ardeleni, la istoria luptelor pentru libertate ale lui Francisc Rákóczy al II-lea, la asediul Orășii, la istoria economică a Bihorului și la valahizarea țării. Diplomatarul anexat conține 60 de diplome necunoscute până aci, importante din punct de vedere istoric, dintre care au fost găsite în diferitele arhive de către Bunyitay, iar 21 de Edmond Málnásy.“

După congresul socialist dela Budapesta

Am arătat în numărul nostru trecut că congresul socialist dela Budapesta a fost un nou pas spre iredentizarea partidului social-democrat din Ungaria, și că au participat la acest congres revizionist și delegați socialiști dela noi, de bună seamă din gruparea social-democrată ungurească dela Cluj, care a făcut astă iarnă alianță cu partidul maghiar.

Congresul, după cum arată ziarul „Magyarság“, a ales o comisie de 70, cu însărcinarea ca să dea un nou program partidului social-democrat din Ungaria, — un program nou, cerut de Liga Revizionistă, în care să se prevadă că partidul social-democrat unguresc va lupta în contra păcii dela Trianon. Comisia, firește, va pregăti proiectul de program abia după spartul târgului, ca să nu ia seamă la urita trădare delegații socialiști din străinătate. Noul program va avea să se ratifice la congresul viitor.

În afară de delegații din România, și în afară de delegatul

francez Jouhaux care a făcut declarații revizioniste, au participat și delegați cehi și slovaci. Spre deosebire însă de delegații din România, delegații cehoslovaci, în frunte cu președintele Senatului Soukup, au ținut la congres cuvântări despre liberalismul din țara lor, arătând că Cehoslovacia e un stâlp al păcii și al democrației.

Ca urmare a acestei vrednice atitudini, presa budapestană a sărit ca mușcată de șarpe împotriva

socialiștilor maghiari, pentru că s'au grăbit să dea imediat răspuns afirmației delegaților cehoslovaci, ci au lăsat să se scrie Cehoslovacia chiar din țara pitala maghiară. Firește, asemenea notă discordantă nu poate permite unui congres să n'avea pentru unguri decât o punerea să ducă cu un ceas mai grabă la înscrierea revizionistă în programul oficial al social democrației maghiare.

În fiecare Sâmbătă apare

Radio Universul

Revistă pentru popularizarea științei radiofonice

Descrieri de aparate noi în fiecare număr însoțite de fotografii și schițe explicative

Prețul 5 lei

„DIVIDE et IMPERA“

Dela nemții din Ungaria

— O luptă fratricidă, urmare a înscăunării la conducerea Kulturvereinului a renegaților din slujba guvernului

La Asociația culturală nemțească din raiul hortist (singura organizație admisă celor 600 de mii de nemți din Ungaria) și-a vârit iarăși dracul coada.

Se știe că în urma morții de martir a lui Iacob Bleyer, cel prigonit de oficialitatea ungurească pentru că a cutezat să ceară dela tribuna parlamentului să li se dea germanilor măcar drepturile cele mai elementare, guvernul unguresc a impus să fie ales președinte la Kulturverein în locul martirului renegatul Gustav Gratz, fostul ministru de externe. Calul acesta troian s'a purtat la început inofensiv, pentru că altfel provoca o reacțiune a membrilor din Kulturverein pe cari trebuia să-i capteze. O vreme deci conducătorii dela Kulturverein ai mișcării de redeșteptare germană au putut acționa, și ajunseseră așa de departe, încât reușind să pună în Martie ort. trei candidaturi pe listele de parlamentari ale partidului agrarian al lui Eckhardt (care i-a primit ca să se pună bine cu Hitler în vederea unor socoteli politice viitoare), erau cât pe ce să reușească în alegeri, dacă nu se ducea personal primul ministru și ministrul de interne ca să amenințe pe alegători să nu-și dea voturile „trădătorilor“.

După guvernul și-a vârit în Asociația germanilor calul troian

Curând de tot după aceste alegeri, guvernul a strâns prin Gratz al său șurubul. A pus în vedere Kulturvereinului o mare concesie: că va admite dela toamnă să se explice unele lecții și pe nemțește la școlile din satele nemțești, dar numai dacă Asociația Culturală primește să dea afară dela conducerea sa pe pan-germaniști. Și a mai pus în vedere că dacă nu se 'ntâmplă această sacrificare, Kulturvereinul nu va mai putea activa.

Sacrificarea pan-germaniștilor s'a început cu d-rul Franz Basch, fost candidat la alegerile din Martie, care avea la Kulturverein rolul de secretar general, deci un rol de seamă, și era condamnat în a doua instanță la cinci luni închisoare, pentru că la o 'ntrunire a 'ndemnat pe germani să nu-și maghiarizeze numele. Fără să se sinchisească că prin blamarea lui Basch, pronunțată expres pe chestia condamnării sale amintite, îi prejudiciază acestuia recursul ce-l are la Casație, renegatul Gratz l-a exclus cu dela sine putere — fiindcă o parte din comitetul Kulturvereinului se opunea — și l-a înlocuit cu deputatul Pinter, cu renegatul care a spus astă iarnă că germanii din Ungaria nu trebuie să vorbească despre drepturile minoritare ce le sunt înscrise în tratatul de pace dela Trianon, deoarece tratatul acesta trebuie să fie și 'n ochii lor un simplu petec de hârtie.

Se 'ncepe și 'ntre nemți lupta fratricidă

Acum, după ce biroul Kulturvereinului a ajuns astfel în întregime pe mâni de renegați, s'a înflămplat iarăși ceva la Asociația culturală nemțească. Ceva jalnic, dacă e 'ntru toate adevărat ceea ce arată „Magyarság“ din 5 Sept.

D-rul Basch (și-i explicabil după cele întâmplate) a voit să 'nceapă cu organizațiile Kulturvereinului o acțiune secretă. Încercării sale s'a opus ginerele regretatului Iacob Bleyer, Franz Kussbach, care-i adevărat că o apucase tranșant pe urmele so-crului său, dar am putut vedea adeseori la dânsul înclinări spre compromisuri, așa că ne putem explica de ce a fost lăsat vice-președinte la Kulturverein și după trecerea conducerii acesteia în mâna renegaților.

Alegerile parțiale ce au fost acum trei săptămâni în circumscripția depe graniță a Aletii, unde opoziția a dat lupta și a învins în numele minorității lor, coalizându-și pe minoritarii șvabi, slovaci și români, i-a dat lui Basch prilej să îndemne or-

ganizațiile Kulturvereinului să înceapă lupta pe față. Li-a trimis dela Aletea o circulară, unde le îndeamnă să ceară convocarea unei adunări generale a Kulturvereinului, ca să detroneze conducerea renegată.

La aceasta Kussbach a răspuns trimițând și dânsul organizațiilor o circulară, prin care le avertizează că ascultarea îndemnului lui Basch va pune în primejdie existența Asociației culturale.

A urmat apoi o altă circulară, a lui Basch și a profesorului Huss dela Universitatea din Dobrișin, cel care se opusese în comitetul Kulturvereinului excluderii lui Basch și spusese că se identifică cu el pe chestia îndemnului dat germanilor ca să nu-și maghiarizeze numele. Gruparea lui Basch declară prin această circulară că nu-l mai recunoaște pe Kussbach reprezentant al germanilor, că îl revocă din vicepreședinția Asociației culturale, și că nu mai vrea să știe de dânsul.

„Magyarság“ spune de altfel că legăturile între Basch și Kussbach sunt rupte de mai multă vreme.

Publicație de licitație.

Se aduce la cunoștința celor interesați, — că Primăria Municipiului Arad, în ziua de 15 Octombrie 1935, ora 11 a. m.

va ținea în biroul Serviciului economic, camera Nr. 59, licitațiune publică cu oferte închise și sigilate, pentru procurarea a 7 (șapte) autobuse complete carosate pe șasiuri de 2.5 tone, pe seama Întreprinderilor Municipiului Arad.

Licitațiunea se va ținea în conformitate cu Art. 88—110 din legea contabilității publice și potrivit normelor de licitații în vigoare.

Ofertanții cari vor lua parte la licitațiune vor trebui să anexeze pe lângă ofertă (care se va înainta în dublu exemplar), în plic separat și o garanție provizorie de 5% din valoarea ofertei, în numerar sau efecte garantate de Stat. Garanția fiind mai mare de Lei 20.000, va fi neapărat consemnată la Administrația financiară, ofertantul prezentând în

plic numai recipisa respectivă. Oferta se va face numai în conformitate cu noul caet de sarcini, care poate fi văzut în camera Nr. 59 a primăriei, ori la întreprinderile municipiului.

Arad, la 20 Sept. 1935.

Primăria Municipiului Arad.

Nr. 26.244/1935.

O lege binevenită

(Continuare din pag. 1-a)

Cluj, Timișoara, Iași, Cernăuți, Chișinău. Prevederea aceasta, care se conexează cu „drepturile câștigate“, n'o 'nțelegem de loc. Fiindcă la Timișoara funcționează o organizație românească de presă care a cules cu lopata toată pleava societății și i-a dat legitimație gazetărească. Se vor recunoaște și-aici „drepturile câștigate“, și se vor pune ziaristii adevărați ai regiunii sub controlul plevei acesteia, care va domina, fiindcă este mai în număr?

Apoi, împărțirea aceasta pe regiuni înseamnă oare că se pun sub căciula aceleiași organizații regionale români și minoritari, fiecare naționalitate cu proporția

Un răspuns demn la uneltirile maghiare din America

Ziarul „America“ din Cleveland publică următorul apel adresat românilor, cehoslovacilor și iugoslavilor din Statele-Unite:

„Se găesc în America peste trei milioane de americani de origine cehoslovacă, iugoslavă și română, unii în prima generație, alții în a doua sau a treia, purtând însă foși în suflet conștiința originii lor și dragostea pământului de unde au plecat, ei sau înaintașii lor.

Această dragoste închiagă azi pe fiii acestor neamuri de aici, ca și pe frații lor din țările de unde au venit, într'un front comun, într'un zid de apărare unic față de primejdia ce amenință România, Cehoslovacia și Iugoslavia din partea maghiarimeii cutezătoare care se pregătește de un nou război.

Intreaga mișcare revizionistă nu este altceva decât pregătirea războiului de mâine. De aceea noi, fiii acestor națiuni dornice de pace, trebuie să ne ridicăm ca un singur om împotriva mișcării revizioniste, luminând pe americanii de baștină asupra dreptății noastre, ca să nu cadă victime înșelăciunilor maghiare.

Legături de pretenie între fiii acestor neamuri au existat și înainte de război, și campania contra contelui Apponyi în 1917 a fost dusă împreună.

În timpul războiului am mers iarăși alături, dând și ei, ca și noi, un număr mare de voluntari, ajutând și ei ca și noi din toate puterile biruința democrației și a dreptății.

Legăturile de prietenie dintre noi, cehoslovaci și iugoslavi au continuat și s'au întărit în timpul de după război, iar dovadă de această prietenie este înființarea Ligii Antire-

vizioniste a Micii Antante America.

Azi putem vorbi despre această Ligă, ca despre-o idee întrupată ca de un lucru înflăcăat. După două întâlniri avute cu reprezentanții cehoslovacilor și iugoslavilor, am făcut planul de acțiune comună, plan larg și mare, în care încap tot ce e român bun, tot ce e cehoslovac bun și tot ce e iugoslav bun.

Liga Antirevizionistă a Micii Antante merge pe linia pe care am mers noi până acum, și când am început, în ziarul nostru, lupta antirevizionistă.

Ca zi în care americanii de origine română, cehoslovacă, croată, sârbă, slovenă etc. vor spune cuvântul, apăsând într'un singur glas, rămâne ziua de 6 Octombrie, indiferent de ce s'ar putea întâmpla până atunci.

Cea mai impozantă și cea mai hotărâtoare manifestare româno-cehoslovaco-iugoslavă avea loc în capitala Washington, unde se concentra un număr mare de delegați și asistenți de ai celor trei națiuni.

A doua adunare, care trebuia să fie iarăși printre cele mai impozante, se va ține în Philadelphia, unde se va concentra toată românimea, cehoslovăcimea și iugoslavenia din Philadelphia și din împrejurimile ei. Aici își 'fin unghiul zău de 6 Octombrie adunarea lor națională revizionistă, unde aici va trebui să răspundă și noi prin mai mare număr și cu mai multă demnitate decât ei. În aceeași zi se va ține și demonstrația de strădanie și adunări în toate orășelele din America unde trăiesc un număr mai mare de români, cehoslovaci și iugoslavi, unde se vor vota hotărâri și a fi apoi comunicate autorităților americane și aduse la cunoștința publicului american prin presă.

Ziua de 6 Octombrie trebuie să fie o zi atât de mare pentru noi, ca și ziua în care strătrăsurile României Mărești iar eforturile noastre pentru reușita manifestațiilor celor vor face, trebuie să întrecă toate celelalte de până acum.

Comunicând românismului de aici că îl vom ține în cîntec din zi în zi și din săptămână în săptămână despre pregătirile ce le facem în comun cu tovarășii noștri, cu cehoslovacii și iugoslavii, apăsăm și azi, cum am apelat în articolele premergătoare din ziarul nostru, ca să vă pregătiți pentru ziua de 6 Octombrie, așa cum se pregătește un popor care vrea să-și facă o mare datorie și să-și apere drepturile și pământul strămoșesc“.

După vizita 'n Ungaria a celor zece parlamentari francezi

— Oaspeții cu nasuri corioate ai iredentiei maghiare au făcut declarații revizioniste —

... au fost plimbați, pream arătat în numărul nostru, ... la granița dela Seghedin, ... Strigoniu și ... iredentiste din piața Liji din Budapesta, cei nouă parlamentari francezi: de stânga ... fost aduși de deputatul Vallat în Ungaria la invitați „Pesti Hirlap” și a Asociațiilor fabricanți, au fost ... la 19 Sept. printr-o ... la sediul partidului guvernamental, unde președintele partidului fostul ministru Ivády, li-a ... între altele (cităm după „Pesti Hirlap” din 19. IX): ... conștinți, domnilor, că ... în deplină conștință a ... răspunderi ce vă apasă ca ... antanți iluștri ai marelui naționale, și că ați studiat cu ... și fără părtinire stăruiri și națiunii noastre, și că ... în minunata d-voastră ... polă veți refera obiectivele intolerabile și neînțelese ... în care ne-a aruncat așa ... nedrept și de nedemn Trias ... ședintele partidului guvernamental li-a vorbit apoi despre ... milenar, despre jertfele ... de ani aduse de un ... pentru salvarea Europei (iarși ... mincinoasă povestea), și ... revizuirea ce o revendică ... ză acestor „jertfe”. ... spuzându-i lui Ivády, conștinții ... imprudenților excursio ... Xavier Vallat, a spus următoarele (cităm după același semioral guvernului maghiar): „Noi, francezii, n'am făcut ... răspunzătoare Ungaria ... declararea războiului, căci Ungaria i s'a împotrivit în cel mai hotărât, dar ca ... a trebuit să ne facem dașii ni-am făcut-o.” ... erindu-se apoi la faptul că ... sioniștii săi sunt din diferite ... ale Franței, a spus că ... nța-și are mileniul ei „A ... o mie de ani ca să se ... uiască unitatea franceză, pe ... cum nimeni n'o mai poate ... a. Aceasta vă poate încuraja ... d-voastră, că o să vină ... când unitatea maghiară ... putea socoti nimeni obiect ... scufie.” ... referit apoi la faptul că doi ... excursioniștii săi sunt din ... și Lorena, ca să spună ... țură cu aceasta: „In ... apropiat au aparținut la ... țări diferite, acuma însă li ... pe amândoi patria lor stră ... Franța. Cândva o să pu ... d-voastră reprivi spre un ... nea exemplu.” ... în legătură cu faptul că ... și cu dânsul zece sunt ... diferite partide (a uitat să ... de stânga): ... cât de diferite ni-ar fi însă ... în problemele interne, ... stam unison în contra ne ... și. Poporul francez n'a voit

nici el niciodată nedreptatea. Noi, în decursul timpurilor, am ajuns în posesia multor date, din cari putem să constatăm că ați fost tratați în chip nedrept. Acum însă nu stăm numai pe bază de date scrise, ci pe baza constatrilor noastre personale făcute de repetate ori (la banchete și la baruri — n. tr.) În posesie acestora declarăm că suntem serios (ihâ!) și ferm convinși că vi s'a făcut o nedreptate, și declarăm că dacă se va ivi prilejul, vom ajuta la repararea ei, care să fie pașnică dar să fie și pentru Dv. suficientă.” Logosul revizionist s'a încheiat cu o închinare pentru Horthy, „pentru acea Sfântă Coroană maghiară pe care un papă francez a dăruit-o regelui D-voastră, lui Ștefan I-ul, întemeietorul mărimii maghiare, și în sfârșit pentru un viitor apropiat, când fiecare ungur va putea spune cu sfintele cuvinte ale clasicului: Pax et justitia osculata sunt, — pacea și dreptatea s'au îmbrățășat.” Fiindcă a socotit poate că trădarea săvârșită prin cuvântarea de mai sus de călăuză lor nu este de ajuns, unul din ceata de zece, Paul Creyssel, a dat dela Viena, la întoarcerea spre casă, un interview corespondentului lui „Pesti Hirlap”, în care spune („P. H.” din 24 IX) că au făgăduit „prietenilor” dela Budapesta și în primul rând lui Legrádi, editorul lui „Pesti Hirlap” și al cunoscutelor cărți de propagandă revizionistă englezești, franțuzești și nemțești: că „vor face tot posibilul în interesul Ungariei”, și anume: „Vom publica în cotidienele noastre o serie de articole și vom ținea conferințe despre situația de azi a Ungariei și despre justețea și dreptele ei pretenții; „Vom desvolta în interesul dreptății Ungariei cea mai pu-

ernică propagandă, la Quay d'Orsay, la ministrii noștri de externe de totdeauna, și în special la personalul ministerului de externe, iar prin ei la diplomații francezi.” „Eu, în ce mă privește — a spus apoi amintitul deputat — văd deja înaintea mea marea monarhie dunăreană, în care Ungaria, cu hotarele sale milenare, va forma un teritoriu economic comun cu Austria și Cehia. „Noi, din parte-ne, vom face tot ce e posibil ca această ideală situație să fie realizabilă.” Deputatul cu foarte puțin francez nume Creyssel a spus apoi, întregind ceea ce spusese Vallat: că ei știu că Ștefan Tisza n'a voit războiul ci i s'a opus din răspuțeri, dar fiindcă n'a fost în contro, „ungurii și-au făcut cu cinstea nației aliate datorita”, făcând războiul alături de nemți. * Așa a trebuit să se încheie această prietenie „franco-maghiară”, organizată încă de vremea lui Staviski: [cu acest ne mai pomenit certificat de nobleță dat Ungariei, pentru că a pornit cu nemții războiul în contra Franței și-a lumii. Sunt decăderi dincolo de cari nu mai sunt altele. Și dacă Franța trebuie să privească la ele cu scârbă, nu e mai puțin adevărat că noi trebuie să privim decăderea aceasta a celor zece iude și cu multă luare aminte. Va trebui să dăm mai multă atenție conruperilor ce le săvârșește la Paris ministrul unguresc Hedervary, despre care am arătat destul de răspuțat când a fost trimis acolo în urmă afacerii Staviski, că a fost trimis anume în asemenea scop, ca unul dintre cei mai pricepuți diplomați ai ministerului maghiar de externe.

„După cum e obiceiul 'n România...”

Titlul acesta se repetă extrem de des în presa budapestandă, și mai cu seamă în gazeta „Uj Magyarság” a asasinului și pungașului Tiberiu Eckhardt, dat unor știri în cari e vorba de pungașii, de potlogării, sau de alte asemenea lucruri în cari d. Eckhardt s'a dovedit expert de vremea când a făcut sute de milioane ca director al presei. Acum în urmă, la 19 Sept., gazeta faimosului moralizator despre care fostul prim-ministru Bethlen a spus astă iarnă că „a intrat în viața politică maghiară în fundu gol și are astăzi din politică averi fabuloase”,

a dat acest titlu unei știri în care-i vorba de cunoscuta descoperire ce s'a făcut în gara din București: de coșul cu dinamită și explozibile uitat de nu se știe cine într'un vagon. Vrea adevărat gazeta celui care a apărut atât de jalnic la Geneva pe atentatorii dela Jankapuszta, să spună că România e țara dinamitarilor. Oho! Incă n'am ocupat pusta Janka, ca să ni se poată spune măcar sub acest raport că suntem moștenitori ai lucrurilor în cari s'au ilustrat ungurii d-lui Eckhardt!

Potlogăriile dela ministerul maghiar al sănătății

E iarși la ordinea zilei în Ungaria procesul faimos al fostului subsecretar de stat dela ministerul sănătății Emeric Dréhr, retrimis de Curtea de Casație la Curtea de apel pentru noi audieri de martori. Se știe că procesul acesta a scos la iveală potlogării de ponimă, despre cari, firește, presa ungurească dela noi nu spune o vorbă. S'a dovedit la desbateri că fostul ministru al sănătății și prim-ministru ad-interim, răposatul prelat papal Iosif Vass, a prădat banii ministerului cum numai i-a plăcut, finanțând din fondurile invalizilor publicațiilor englezești de propagandă revizionistă ale lui „Pesti Hirlap”, jucând banii ministerului la bursă, împărțind fondurile șomerilor la rudele sale, subvenționându-și partizanii politici din fondurile destinate repatriaiților, cumpărând pe seama ministerului vile, palate și conace supraevaluate (între altele un conac al fostului prim-ministru depe vremea aceea Ștefan Bethlen), și că după moartea lui consiliul de miniștri a trebuit să asaneze o bancă evreiască cu care opera răposatul, ca să nu iasă la iveală lucruri cari îi compromiteau memoria și pătau pe vreo 40 de parlamentari guvernamentali, și în plus a trebuit să achite unei doamne Potoran o datorie „delicată”, și să cumpere biblioteca răposatului, pentru că s'a achite niște datorii ale rudelor. Toate acestea s'au dat din plin la iveală la desbaterile dela tribunal. Procesul a ajuns apoi la Curtea de Apel, care și-a dat o ne mai pomenită silință ca să-l infunde pe Drehr și să spele memoria răposatului Vass. De aceea afacerea a ajuns la Casație nelămurită integral, așa că a trebuit retrimis la Curtea de apel pentru noi audieri de martori. Curtea de apel a re'nceput desbaterile cu cercetarea cazului băncii Halász, cea asanată de guvern în urma morții lui Vass. Desbaterile au fost publice, până la punctul unde au venit în discuție parlamentarii amestecați în afacerile acestei bănci evreești. S'a luat apoi în cercetare cazul d-nei Potoran, cea cu „datoria delicată”. Doamna aceasta, fostă artistă, născută Elena Rüstler, din județul Aradului, a avut după moartea prelatului papal Vass o pretenție „delicată” de 28 de mii de pengő, din care guvernul s'a grăbit să-i achite prin fostul subsecretar de stat Dréhr 16 mii de pengő. Audierea d-nei Potoran s'a făcut deasemenea 'n ședință secretă. S'a mai citat ca martor, în legătură cu alte chestii, fostul

prim-ministru Bethlen, care însă nu s'a prezentat încă. Adăugăm la cele de mai sus următoarele comentarii ce le face procesului lui Drehr ziarul „Uj Magyarság” din 19 Sept., în legătură cu desbaterile referitoare la asanarea băncii lui Halász: „Unul dintre distinșii martori spune acum că banca Halász a fost asanată cu bani dela staf, iar celalalt martor că nu știe despre așa ceva, ci numai că se făgăduiseră pentru asanarea ei bani publici. In schimb tot atunci circulară în Budapesta știrea, că unele somități din viața publică voiseră să-l convină pe însuși lordul Rothermere să asaneze banca, dar acesta a protestat revoltat în contra ideii de a fi pus să scoată dânsul din impulsul financiar în care s'au băgat, pe unele somități maghiare. Nimeni nu știe deci ce s'a petrecut aci de fapt, în schimb fiecare vede că s'a petrecut sub mușamaua neobișnuitelor moravuri negustorești și politice o enormă neregulă.”

Publicație de licitație

Neaprobându-se rezultatul licitației publice din 18 Septembrie 1935, se aduce la cunoștința celor interesați, că Primăria municipiului Arad, în ziua de 12 Octomvrie 1935, ora 10 a. m. va ținea în sala mare de ședințe din palatul primăriei, a doua licitație publică orală pentru arendarea pe timp de 1 (un) an a diferitelor parcele mici de pământ proprietatea municipiului, cuprinse în caetul de sarcini. Licitațiunea se va ținea în conformitate cu Art. 88—110 din legea contabilității publice și potrivit normelor de licitații în vigoare. Ofertanții vor depune ca garanție 10% din arenda anuală în numerar. Caetul de sarcini se poate vedea în camera Nr. 59 a primăriei. Arad, la 25 Sept. 1935, Primăria Municipiului Arad. Nr. 26.339.1935.

